

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiune
„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Nr. 3010/1900.

I O S I F,

din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul episcop al bisericii ort orientale române în părțile Aradului, Orăzii-mari, Ienopolei și al Hălmeagului, precum și în cele adneceșate din Banatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparchia Aradului: dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Christos, împreună cu salutarea Noastră arhierăască!

Bucuratu-s'au Învățaceii, vездnd pe Domnul, zice evangelistul Ioan la cap. XX. Mă bucur și eu împreună cu voi, iubiților mei fii sufletești. Se bucură astăzi cu noi toate popoarele creștine, cari au ajuns a vedé lumina strălucitoare, a dumnezeeshii învieri. Se bucură cu noi Biserica, mândra mireasă a lui Christos și sărută cu bucurie pe dumnezeescul său mire, carele a eșit astăzi din morment ca dintr'o cameră nupțială. Însuși muntele Golgota și-a schimbat fața, și din scena înfricoșată a unei tragedii demne de plâns, a devenit teatru glorios al bucuriei a toată lumea. Crucea, sulița, cununa de spini și instrumentele înfricoșatelor patimi, înfrumșează cu mare cuviință triumful dumnezeescului învingător. Mormentul, locuința tristă a corupțiunii dintăi s'a arătat camera purtătoare de lumină a nestrîcaciunii și ranele mortale din coastă, mânilor și picioarele lui Christos, tot atâtea isvoare de viață pentru neamul omenesc.

„Bucuratu-s'au învățaceii, vedend pe Domnul”: Să ne bucurăm dară și noi, iubiților, de grația dumnezească, ce ni s'a dat astăzi prin glorioasa înviere a lui Christos; căci ziua învierii este regina zilelor, este sərbătoarea sərbătorilor, este ziua care a făcut-o Dommul să ne bucurăm și să ne veselim intr'ensa. (Gr. Nazianzeanul).

Când s'a incuiat ușa raiului, din care a fost alungat omul pentru neascultare, s'a deschis îndată ușa păcatului, prin care a intrat în lume moartea însoțită de blăstem și corupțiune și a împărătit ca un tiran peste neamul omenesc.

Dar' dacă Adam a greșit mai întâi de cât toți, trebuia ca el să și moară mai întâi. Cu toate aceste cel dintăi, carele a suferit moartea, a fost dreptul și nevinovatul Avel, omorit de invidiosul său frate Cain. Și oare nu era drept, ca precum începuse păcatul dela Adam, tot dela el să înceapă și moartea, iar' nu dela Avel.

Ori-ce împărăție din lume, iubiților, numai atunci este tare și statornică, dacă e întemeiată pe dreptate; fără dreptate toată libertatea, frățietatea și egalitatea sunt numai bunuri efemere.

Când stăpânește dreptatea, fundamentul împărăției este sigur și statornicia ei vecinică; din contra este foarte nesigură și nestatornică ori-ce împărăție, când este nedreaptă și tirană.

Când începe dela nedreptate, începutul ei deja este nesigur și când se susține cu forța, este aproape de sfârșit; peste tot nedreptatea nu reușește până în sfârșit și forța nu ține îndelung.

Să vedem acum mareașă operă a providenței dumnezeeshii! Adam, carele a păcătuit întâi, n'a murit întâi, precum după dreptate se cuvenia, ci a murit dreptul și nevinovatul Avel; aici împărăția morții a început dela nedreptate, ca să-și aibă începutul nesigur, și nu numai că a murit întâi nevinovatul Avel, ci încă a murit moarte silnică, ucis de fratele său: drept-ce împărăția morții are încă de tovarăș și violența, spre a fi mai aproape de sfârșit.

Stăpănit-a dară moartea în lume cu nedreptate, ca să fie nesigură și cu violența, ca să fie puțin durabilă. Pentru aceea dice ma-

rele Atanasie: „*De ar fi murit întâi Adam, moartea ar fi avut putere fără de sfârșit, fiindcă a primit întâi pe cel ce a păcătuit; dară fiindcă a primit întâi pe cel ce a fost omorât pe nedreptul, nesigură și slabă este împărăția ei.*“

Chiar dela început s'a văzut, că moartea deși tirană, totuși n'avea putere absolută asupra neamului omenesc. După mărturisirea s. scripturi, a scăpat din mâinile ei Enoch și Ilie, iar prin ilie a scăpat fiul Țareptei (1 Regii XVII., 22), prin Eliseiu Fiul Șunamitei (2 Regii IV. 34—36). În urmă Isus Christos, Domnul viilor și al morților, a venit și i-a arătat morții cât este ea de slabă. Numai prin o vorbă, El a sculat, pe fida lui Iair, din somn la viață, pe fiul văduvei, pe carele îl duceau cu patul mortuar la mormânt, l-a sculat prin atingerea mâinei; a înviat pe Lazar și precum mărturisește Evangelistul Matei (XXVII. 52—54) „*morminte s'au deschis și multe trupuri ale sfinților, carii adormiseră, s'au sculat*“ . . . „*implinindu-se minunile înainte vestite de cătră proroci.*“ (Ps. XVII. și XLVII.) Omorât-a în fine moartea și a turburat împărăția ei, când a treia și a înviat din morți cu mărire.

Noi, strănepoții lui Adam, eram prinși cu toții ca niște paseri în cursa disgrăției, care moartea o ținea întinsă din toate părțile. În aceasta cursă s'a lăsat a căde și Dumnezeu-omul, murind de bunăvoie; dar a sfărîmat cursa cu puterea sa dumnezească și prin glorioasa lui înviere ne-a scăpat și pe noi de stăpânirea morții: „*Cursa s'a sfărîmat și noi ne-am mântuit, ajutorul nostru în numele Domnului;*“ „*Christos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând, și celor din mormânturi vieată dăruindu-le.*“ Nu mai suntem sclavi ai morții; moartea o vedem și fața ei sëlbatcă nu ne mai inspăimântă. Nainte de învierea lui Christos moartea era infricoșată omului; după învierea lui Christos omul este infricoșat morții. După-ce Isus invinse moartea, o desprețuiră cu multă bărbăție și invetăceii lui. Unsprezece milioane de creștini au suferit moarte în cele dintâi optsprezece veacuri ale Bisericii, pentru-că au mărturisit dumnezeirea lui Christos și între acești S. S. Martiri copii mici și fecioare tinere i-și băteau joc de moarte, urmând cuvintele Mântuitorului, care a zis Apostolilor săi: „*Să nu se teamă de cei-ceucid corpul, dară sufletul nu pot să-l ucidă*“ (Matei X. 28.), „*avend sufletul — după Ap. Pavel, — dorința a se desface de corp și a fi ceea-ce este mult mai bine*“ (Filip I. 23.). „*Și — după Solomon înțeleptul — să se întoarne înapoi la Dumnezeu care l'a dat.*“ (Eccl. XII. 7.)

Acesta este darul înviatului nostru stăpân. Înviat-a Christos și a omorât moartea; înviat-a

Christos și a încetat blăstēmul; înviat-a Christos și a răsărit nemurirea; înviat-a Christos și iar s'a deschis raiul. Unde-ți este acum moartea acul? Unde-ți este, Iadule, biruința? . . . Noi cădem ca niște muritori, dară ne sculăm ca nemuritori; ne închidem în mormânt ca într-o închisoare intunecată, dar străbate acolo și ne înviază fericita lumină a învierii Domnului; noi așteptăm moartea, dar așteptăm și nemurirea, a cărei arvună ni-a dat-o învierea Mântuitorului Christos.

Minunat este omul în nașterea, minunat în moartea sa. Omul în partea sa fizică are asemănare și cu alte ființe neraționale, dar în partea intelectuală este o enigmă. El este un pom în grădina cea mare a lui Dumnezeu; ale lui rădăcini sunt în pământ, culmea lui însă se înalță la cer și este mijlocul între cer și pământ, între Creator și creaturi.

Necuprins este omul în progresul său cel nemărginit; este chipul și asemănarea lui Dumnezeu celui necuprins și adorat; sufletele oamenilor sunt schinte dumnezești, sunt tot atâtea raze ale soarelui celui înțelegător, ce umplu lumea; raze, cari, răspândite în Univers, dau căldură și vieță materiei, dar care iarăși se rentorc la focalarul lor și nu pot peri precum nu per schinteile electrice.

Noi iarăși trebuie să ne întâlnim la a doua venire, căci cel ce dă ziua, acela dă și noaptea; stăpânul vieții este totodată și stăpânul morții; cel ce ne-a creat, ne poate și recrea; cel ce cu moartea sa moartea a călcat, ne va dărui viață și nouă celor din mormânturi.

Grăuntele de grâu, cu cari Christos și-a asemănat ființa sa pământească, espusă suferințelor și morții — trebuie să fie aruncat sub brazdă și lăsat în voia timpului și a tuturor primejdilor înainte de a răsări și a se desvolta la razele soarelui dătător de viață.

„*Avem tare mângăere . . . și ținem speranța ce ni s'a dat, ca pe o anghiră a sufletului nostru*“ (Evrei VI. 18—19), „*că precum am purtat chipul Celui pământesc, așa vom purta și chipul Celui ceresc.*“ (I. Cor. XV. 48—49.)

„*Oasele noastre vor înflori ca earba*“, — zice profetul Isaia. (LXVI. 14.) „*Oasele oamenilor ce zac în mormânturi, sunt semănțele eternității*“, — zice S. Ambrosie (De fine). — „*Aici nu avem cetate statornică, ci căutăm pe cea viitoare,*“ — zice Ap. Pavel (Evrei XIII. 14.)

După noaptea, în care orbecăm pe acest pământ, pentru suflet moartea e roșeața zoriilor și din mormânt se înalță soarele nemuririi. Viața aceasta e numai o școală inferioară în care ne pregătim pentru alta superioară.

„*Fie mulțumită lui Dumnezeu, carele ni-a dat biruința prin Domnul nostru Isus Christos.*“

Drept aceea, Fiilor mei sufletești, Vă ȳic cu Apostolul neamurilor : „*Fiți tari și neclătiți, sporind în lucrul Domnului totdeauna, știind, că osteneala voastră nu este deșcartă în Domnul*“ (I. Cor. XV 58). Fiți tari în credință, aveți nădejde în Dumnezeu și iubire cătră de aproapele ca și cătră voi înși-ve, căci aceste trei virtuți fac pomul vieții, „*din carele mâncând nu mori*“, a cărui rădăcină simbolizează credința, tulpina ce se înalță cătră cer este speranța, iar coroana aducătoare de roadă este iubirea cu faptele cele bune.

Deci indeosebi luați a minte, iubitorilor, că iubirea este coroana virtuților creștinești, fără de care zădarnică este credința, zădarnică este nădejdea voastră. „*Iubirea, este virtutea cea mai nobilă a firei omenești. Toată legea lui Christos este întemeiată pe iubire ; din iubire se naște pacea, iar pacea este fundamentul fericirii.*“ „*Pacea mea o dau voaue — a zis Mântuitorul — iubiți-vă unul pre altul ; intru aceste vor cunoaște, că sunteți învățaceii mei, dacă veți avé iubire între voi.*“

Implinind aceste, iubitorilor, sum sigur, că cu ajutorul lui Dumnezeu, vom pute înainta în toate cele bune și folositoare, și zilele vieții noastre vor fi zile de bucurie ; ce eu tuturor din inimă dorindu-vé, rog pre D-zeu ca aceste Sărbători Sante să le petreceți în deplină bucurie și sănătate acum și la mulți fericți ani.

O ! Isuse Christoase, preainalte învingător al morții ! Mire vecinic al sufletelor noastre ! Cătră Tine se întoarce limba mea, la Tine caută sufletul meu, Ție-Ți închin sufletele acestor preaiubiți ascultători ai mei. Acolo, unde am aruncat séménța adevărului evangelic, trimite ploaia darului Tău, spre a produce roada mântuirii. Primește, Isuse, cuvintele mele ca o jertfă cuvântătoare, adusă spre mărirea Santului Tău Nume și spre mântuirea poporului Tău, care s'a adunat astăzi în santă biserica Ta. Arată-Te cu Duhul Tău și ne imbucură cu lumina măritei Tale invieri ; și de vei afla inimele noastre încuiete, intră în ele, precum ai intrat la învățaceii Tăi, fiind ușile încuiete ; suflă intrânsele buna înțelegere, pacea și darul Santului Tău Duch, căci Tu ești Christoase simbolul păcii și al buneii înțelegeri, precum Angerul a zis la Nașterea Ta : „*Mărire intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună înțelegere.*“

După aceste, împărtășindu-vé binecuvântarea Noastră archierească, am rămăs în Arad, la 9/22 Aprilie, 1900.

Al vostru

de binevoitor :

Iosif Goldis, m. p.

Episcopul Aradului.

PASCILE.

Sărbătoarea Pascilor este una din cele mai vechi sărbători, ce ni s'au transmis din vechiul Testament. Cuvântul *Pasce* însemnează în limba ebraică *trecere*. Astfel numiau Evreii una din cele mai principale sărbători ale lor, al căreia obiect era : trecerea angerului, care a exterminat pe cei dintăiu născuți ai Egiptenilor, conservând pe ai Ebreilor, și eșirea sau trecerea acestora din sclăvia Egiptului în pământul făgăduinței. Spre eternisarea memoriei acestui eveniment Moise a instituit sărbătoarea aceasta numită *Pasce*. Sărbătoarea pascilor consta din sacrificarea și mâncarea mielului pascal cu ierburi selbatice și azime sau pâne nedospită. Astfel fu serbată cea dintăie Pască a Iudeilor în ajunul eșirii lor din Egipt.

Pascile judaice și mielul pascal, însemnând salvarea și eliberarea Ebreilor din captivitatea egipteană, erau socotite chiar de însuși prescripțiunea mosaică ca tipul și preînchipuirea adevăratei eliberări, a eliberării morale a întregii omeniri de sub greutatea păcatului și a împăcării omului cu Dumnezeu. În acest înțeles cuvântul *trecere* (*Pasce*) se cuvine nu mai puțin și Pascilor creștine, al căror obiect este învierea Domnului nostru Iisus Christos, trecerea lui dela moarte și din mormânt la înviere și la viață nouă ; trecere, prin care Mântuitorul a triumfat asupra morții, ne-a deschis cerul.

Pascile creștinilor sunt trecerea dela păcat la har, dela legea veche la legea nouă, dela viața aceasta la eternitate. Pascele sunt aniversara epocii prefacerii conștiinței omului : eșirea omului nou din omul cel vechiu, când omul a recunoscut frate pe semenele seu, care era robul lui până atunci ; când s'a schimbat tutela supra-umană din represintătoare, incurajătoare și protectoare a viciilor, în abnegatiune, sacrificiu și paciență ; când s'a pus în ceriu iertarea în locul răsbunării, iertarea — *tămăia* lui Christos în locul răsbunării, hrana Zeilor ; Pascile, această aniversară rechemătoare de toate virtuțile creștine, aniversara marei mântuirii în viață și după moarte, trebuie să ne găsească puri pe toți fi bisericeii ; și prima purificare este : *iertarea și pacea*, pentru că aceste două vorbe au fost în gura lui Christos, pe cât a fost ca om pe pământ.

Femeia mai cu seamă, ea trebuie să știe, că cu Sfintele Pasci sărbează aniversarea renașterii ei, sărbează recunoașterea ființei sale, asocierea ei legală și egală cu soțul ei. Femeia nu exista înainte de creștinism ; nu exista de loc în ceriu după moarte-i și, pe cât trăia, era ce este și astăzi în Mahomedanism, în idolatria chineză, unde nașterea ei este do-liu în familie, și viața ei condamnată disprețului. Pria Christos a devenit femeia ceea ce este, ceea ce a fost când a eșit din mâna Creatoriului : *Eva-Pro-motheu*. Femeia a văzut întâi învierea, femeiei a zis Christos să spue de învierea lui, femeiei i-a în-

credințat Dumnezeu-Omul propagarea credinței, propagarea speranței, propagarea carității.

Virtuțile creștine n'-au părăsit nici odată pe ficele române; pe unde miroasă serăcia-și milostenia trece de-a dreptul din mâna lor în mâna săracului. O! câte-ori va suride fața gârbovilor. Fața mumei în durerea lipsei, fața copilașilor hrăniți rău, voi, fice române, veți simți că se deșteaptă în voi un simțământ de bucurie. Nu întrebați de unde vine această bucurie; ea vine de acolo de unde vine și mahnirea.

Lumea sufletelor are acțiune asupra lumii reale și mahnirea fără cauză văzută emanează din lumea sufletelor; răul, ce ne vine ca și binele ce ne vine, își au izvorul în acea lume nevăzută, în lumea sufletelor unde viază Dumnezeu, care vede toate, care răsplătește toate, care pedepsește toate. Viața sufletelor, viața metafizică, are și ea simțurile ei ca și viața fizică, perfectibilă și cea dintâiu ca și cea de a doua. Este și în viața sufletelor armonie, imagine, profum; este deliciul sufletesc precum este și deliciul simțual. Bindecuvântările și urările de prosperare, care es din cel ce primește, duc armonia pe coarde eoliene, nevăzute, în sufletul celui ce dă, și scenele de veselie din căminul celui ce a primit se întind tablouri răpitoare, văzute de suflet, în jurul vostru. Pânea și vinul pomană duc profum odorifer în inima celui ce a dat. Dați de Paști camășuțe copilașilor orfani; puneți de Paști pe mesele săracilor colaci și ouă roșii, pentru-ca în ziua de Paști să suridă și cei ce a plâns tot anul. O! dați din prisoasele voastre celor în totală lipsă. Ușorați pe unde puteți sarcina vieții. Grăbiți a face ca ziua de Paști să fie veselă pentru toți, să ne bucurăm toți în Domnul. Veseliți în ziua de Paști inimile intristate în suferințe. Dați din mult mult, din puțin puțin, ce vă va lăsa inima, dar dați cu iubire, precum părintele dă fiului. O lacrimă provenită din lipsă în ziua de Paști este crima celui ce a putut s'o ștergă și n'a șters-o.

Timp de mai multe săptămâni bisericile noastre, îmbrăcate în doliu, au oferit ochilor nostri numai obiecte triste și jelnice. La vederea patimilor și a morții divinului nostru răscumpărător inima noastră a fost pătunsă de o intristare viuă și amară. Astăzi însă toate s'-au schimbat. Sunete melodioase, cântări vesele au deșteptat inima noastră și ne-au făcut cunoscut, că timpul cercărilor au trecut, că opera mântuirii s'a săvârșit, că Iisus a despoiat infernul și a îmbogățit cerurile.

Voi, credincioșilor, cari n'ați putut cunoaște bine pe Iisus în zilele umilinței sale, veniți a-l recunoaște în ziua gloriei sale; voi, cari ați văzut fața lui acoperită de sânge, veniți a-l vedea strălucind ca soarele în splendoarea frumuseții și a gloriei sale; veniți a-l vedea biruitor și triumfător. Să mulțămim dar cu toții lui Dumnezeu pentru biruința fiului Său. Toată suflarea să laude astăzi pre Domnul. Tot ce este în ceru și pre pământ să serbeze acea-

stă serbătoare a serbătorilor. Bolta bisericeii ca și aceea a firmamentului să resune de cântarea de bucurie: *Christos a înviat din morți, cu moarte pre moarte călcând, și celor din mormânturi viață dăruindu-le!*

Archiepiscopul și Metropolitul ANDREIU Baron de ȘAGUNA.

(Discurs de recepțiune rostit la 13/26 Martie 1900 de P. S. Sa Episcopul Nicolae Popea în ședința solemnă a Academiei române sub președința M. S. Regelui Carol.)

(Continuare.)

Când veni Șaguna în Ardeal, află Biserica și națiunea amorte și înțelenite de suferințele cele grele seculare, lipsite de toate drepturile dumnezeiești și omenești.

Ce e drept, poporul de la țeară nu se mai vindea acum ca vitele; preoții românești nu mai erau tractați în mod înjositor, ca pe timpul Mitropolitului Sava, și fiii lor nu se mai opriau de a se îmbrăca în haine vinete și de a umbla la școală, cum erau oprți odinioară, după cupriusul legilor țării.

De această pată a omenimii, de acest jug rușinător pentru demnitatea omenească, îi eliberă pentru tot-deauna pe Români filosoful și umanul Impărat Iosif II. Dară pentru aceea starea lor totuși era încă de tot apăsătoare, nesuportabilă de alții decât numai de bieții Români, creșcuți în suferințe de secole.

Românii tot se nesocotiau și acum în patria lor, tot se priviau, după nomenclatura legislațiunii țării, de *misera plebs contribuens*, lipsiți de toate drepturile politice prin neomenoasele legi ale țării, numite *Aprobate si Compilate*. Pentru că poporul de la țeară, lucrătorul de pământ, deși acum nu mai era legat de glie ca odinioară, era însă iobagiu sau clăcaș, avea să facă zile de lucru domnului pământesc, care, nefiind legat prin lege, prin vre-o normă urbarială pozitivă, îl ținea cât vrea, de multe ori și săptămâna întreagă, în brazdă la lucrul său domnesc. Iobagiul era legat de voia domnului său ast-fel, că acesta putea dispune de el după plac. Aceeași soartă o aveau și preoții români; ei încă nu se deosebiau mai întru nimica de poporeniilor lor. Ei dedeau contribuțiune și purtau greutatea în rînd cu cel-alt popor; ba, ce este mai mult, ei dedeau zecime preoților de alte confesiuni, pe când aceștia erau scutiți de ori-ce dare, de ori-ce greutate, socotiți fiind în clasa celor privilegiați. Iară fiii Românilor, deși se admiteau și ei acum la școală și le era iertat să se îmbrace și în haine vinete, ce folos! căci erau eschiși de la toate funcțiunile Statului, nefiind nicăieri primiți ca Români, ci numai dacă își schimbau religiuinea și naționalitatea, trecând adecă la vre-una din cele patru confesiuni și trei națiuni recepte. Trei tineri Români, cetățeni din Brașov, juriști absoluți,

anume: Constantin Secăreanu, Constantin Gheorghe Ioan și Vasile Lacea, se judecară și purtară proces până la Curtea de casație cu Sașii din Brașov, pentru ca să fie admiși la Magistratul de acolo de canceliști, dar fără de nici un rezultat. Abia anul 1848 sparse acest zid chinezesc din evul mediu, făcând loc și Românilor spre înaintare.

Cât despre învățământ, el se află tot în starea primitivă. Afară de școalele liceale din Blaj și de cele primare de prin comunele mărginașe (din județele săsești), altele nu mai existau. În celelalte părți ale Ardealului, locuite mai întregi de Români, nu era nici o școală. De vro-o cultură mai înaltă, despre profesori și învățători cu o calificățiune științifică, pedagogică, nici vorbă nu putea fi. Iară cărțile școlastice erau tot cele vechi chirilice.

Presa română era reprezentată în acest period mai întâiu prin „*Foaia Duminecii*“, sub editura lui Radu Orghidan și redacțiunea translatorului magistratual Ioan Barac, în Brașov. Aceasta a fost cea dintâie foaie periodică la Români din Ardeal și din care s'a născut apoi „*Gazeta Transilvaniei*“ cu „*Foaia pentru minte, inimă și literatură*“ de G. Barițiu, tot în Brașov. Iară la finea acestui period apăru „*Organul Luminării*“, sub redacțiunea lui Cipariu în Blaj.

Institute, asociațiuni, reuniuni literare, industriale, comerciale, lipsiau în timpul acesta la Români cu desăvârșire.

Fundațiuni, stipendii pentru ajutorarea și încurajarea tinerimii școlare nu se aflau de loc.

Iară Biserica română? Aceasta, fiind desbinată ca și astăzi în cea română ortodoxă și cea română unită sau greco-catolică, însăși de sine ne poate înfățișa cea mai învederată icoană a stării sale.

Biserica română ortodoxă era încă și mai asuprită decât națiunea română peste tot luată; pentru că ea de mult deja își perduse autonomia și independența sa, subordonându-se încă în 9 Octombrie 1783 și 8 Decembrie 1786, în contra canoanelor bisericești, Mitropolitului sârbesc din Carlovăț.

Episcopul nostru, lipsit și el de drepturile politice, fără vre-o subsistență corăspunzătoare, avisat numai la contribuiri bine-voitoare ale credincioșilor și la modestul salariu de 4.000 fl. din taxele sidi-xiale, pe lângă aceea legat prin instrucțiunea regească din 21 Decembrie 1810 ce o primise la întărirea sa de Episcop, era de tot mărginit în activitatea și chemarea sa episcopală, fără nici o vază și fără nici o autoritate. După această instrucțiune, Episcopul avea să nu-și uite că „clerul neunit este numai tolerat“ și că visitațiunile canonice în eparhia sa avea să le facă „în prezența a doi comisari politici.“

Iară preoții și credincioșii Bisericii ortodoxe române erau asupriți și batjocoriți până la extrem. La orașe nu le era iertat a zidi biserici cu turn și clo-

pote și cu frontul către stradă, ci ascunse în fundul unei curți. Preoții n'-aveau salarii, nici porțiuni canonice sau sesiuni, cum aveau preoții celorlalte confesiuni, ei erau avisați numai la grația poporenilor și la lucrul mânilor, la sudoarea feței lor spre câștigarea pâinii de toate zilele pentru sine și familiile lor. Mai presus de toate necazurile și suferințele lor era darea, ce trebuiau preoții noștri să o dea preoților de alte confesiuni de la veniturile lor. Iară în privința instrucțiunii intelectuale încă nu steteau mai bine. Cei mai mulți dintre ei aveau numai școalele elementare după sistemul vechiu și rar se aflau între preoți cu câte una sau două clase gimnasiale.

Aceasta era starea, în care a găsit Mitropolitul Șaguna Biserica și poporul său din Ardeal.

Episcopul Vasilie Moga încetând din viață în 27 Octombrie 1845, eparhia ortodoxă română a Transilvaniei devenise vacantă. Soarta a voit ca, în urmă ingerinței mitropoliei sârbești din Carlovăț, să se numească în 1846 de Vicar general al eparchiei ardeleni archimandritul mănăstirii Covilului, Andreiu Șaguna; iar în anul epocal 1848, prin rezoluțiunea regească din 5 Februarie (24 Ianuarie), adusă pe basa alegerii ce se făcuse în orașul Turda în 2 Decembrie 1847, tot el să fie numit și Episcop al acelei eparhii, primind în 18 Aprilie același an (la Dumineca Tomii) și chirotonia de Episcop de la Mitropolitul sârbesc Rajacsics, în Carlovăț.

Cu datul acesta o eră nouă se începu pentru Biserica ortodoxă și poporul român din Transilvania. Insemnătatea și valoarea Mitropolitului Șaguna, cu suirea lui pe scaunul episcopesc, își luară începutul. Scopul lui era ca pe Români ardeleni din adâncul lor somn să-i deștepte și cu voie către tot ce e adevărat, bun și plăcut să-i tragă, cum arătaiu la început. Și în adevăr el și rămase strins și serios pe lângă acest scop înalt și greu, pe lângă această promisiune sârbătorească, care ca un fir roșu se trage peste întreaga viața lui următoare. Ori în ce lucru din parte-i, fie încă pe atât de mic și neînsemnat, peste acest scop dăm, firul acesta în zărim tras cu multă măiestrie, cu multă serioșitate, cu multă perseverență.

Când Șaguna se numi Episcop, nourii cei negri deja începuseră a se îngroșa tot mai mult pe firamentul politic al Europei; iară când el se sfinți de Episcop, catastrofa cea îngrozitoare deja izbucnise în unele părți, iară în Transilvania amenința cu explodarea în tot minutul și cu toată furia, ce nu peste mult produse torente de sânge. De aici se vede că el, suindu-se pe scaunul episcopesc între tunete și fulgere politice, chiar la începutul mișcărilor furtunoase din 1848—49, a trebuit să aibă o pozițiune foarte grea din toate punctele de vedere. El însuși ne mărturisește această grea situațiune, când zice: „De unde (din Carlovăț) întorcându-se noul Episcop (Șaguna) în eparhie, a avut poziție grea din pricina

mişcărilor politice, cari cu atât mai mare grijă li făceau, cu cât mai limpede a priceput că acele mișcări tăiau în viața Bisericii și a clerului și poporului, atât în privința intereselor religioase, cât și a intereselor naționale și politice.¹⁾

Ce rol însemnat politic-național a avut Șaguna peste tot în decursul acelor doi ani furtunoși, cât a mai făcut și petrecut el pentru națiune și Biserică, s'ar cere un volum ca să se poată scrie toate de-amăruntul. Mai întreg timpul acelor doi ani sgomotoși îl petrecu el, între împrejurări grele împreunate cu pericolul vieții, pe la Pesta, Viena, Innsbruck, Olmütz și Praga, ca conducător al numeroaselor deputațiuni naționale la tronul imperial.

Încă în Carlovăț aflându-se Șaguna la sfințire, vre-o două-trei stafete îi sosiră ca să grăbească aeasă. Ochii tuturor erau țintiți asupra lui. Partea cea mai mare a inteligenței române, în frunte cu Bărnuțiu, se adunase la Sibiiu și-l aștepta cu nerăbdare. Sosind el, puțin înainte de adunarea de la Blaj, îl primiră Românii cu o pompă, ca și care puțin mai văzuse Sibiiul până atunci. Până și garda națională săsească îi eșisă spre întâmpinare; iară seara în aceeași zi i-se făcu un conduct impositant cu torțe, la care ocaziune, și anumit la cuvântul de bineventare al lui Bărnuțiu, Episcopul Șaguna pe lângă altele răspunse: „Manifestațiunile de onoare, ce d-voastre, cum se vede, le aduceți nu numai demnității, dar și persoanei mele, mă îmbucură foarte. Eu le primesc acestea sub acea condițiune că d-voastre, precum până acum, așa și în viitor tot-deauna veți rămâne credincioși Casei imperiale austriace. Nu este nici un om în lume, care să aibă o inimă mai bună decât bunul nostru părinte Ferdinand. Precum sperați de la Dumnezeu ca să vă ajute vouă și pruncilor voștri, așa să rămâneți pururea în neclătită credință către dînsul. În convingerea aceasta vă împărtășesc binecuvântările mele.”²⁾

Și aceste cuvinte, acest crez politic al lui, se prefăcură în devisa națiunii române întregi, în acești doi ani furtunoși și în tot decursul anilor următori.

Peste vre-o câte-va zile urmă grandioasa și memorabila adunare națională de la Blaj din 3 (15) Maiu același an.

Ce activitate a desvoltat Șaguna la acea adunare națională memorabilă, ca președinte al ei împreună cu Episcopul Lemeni, ne spun protocoalele adunării, ne spun cele ce ni le păstrează încă memoria noastră din acele timpuri, precum și cele ce se cuprind în scrierile diversilor autori despre aceea adunare.

E destul a aminti aici că el era sufletul, adevăratul conducător, atât în lăuntrul cât și afară de adunare, față cu cei doi comisari ai regimului, cu

Generalul Schurter, comandantul miliției trimise acolo pentru susținerea ordinii, și cu comada generală din Sibiiu. El fu acela, care, vădând starea cea critică a lucrurilor, înțelegând de timpuriu că miliția comandată la Blaj era numeroasă și avea ordin să oprească ori-ce esces cât de mic, îndată după sosirea sa din Carlovăț alergă la comandantul militar Puchner și-l rugă ca, spre încunjurarea ori-căror neplăceri, să bine-voiască a rindui de comandant al miliției din Blaj pe un bărbat inteligent și neinteresat, anume pe Generalul Schurter, ceea ce Puchner îi și acordă. Căci, ce nu se putea întâmpla, dacă nu se lua această dispozițiune precaută?

Și cum că Episcopul Șaguna a știut ținé seamă de toate împrejurările la această adunare numeroasă, ne poate documenta și următoarea scrisoare oficială a comandantului general îndreptată către dînsul:

(Va urma.)

Cartea circulară

a unei sfinței sobornicești și apostolești Biserici.

(Continuare)

§. 10. Fiește-carele dintre ai noștri frați și fii în Christos, carii sunt crescuți în buna credință, cetind aceasta cu înțelegere și cu lumina înțelepțiunii lui de D-zeu date, fără îndoială va pricepe, cumcă cuvintele și a acestuia de acum Episcop al Romei cași a înaintașilor lui dela timpul desbinării nu sunt cuvintele păcii, precum grăește el (fața 7 rândul 8) și a dragostei, ci cuvinte de amăgire și de înșelățiune, îndreptată spre a lui însași înălțare, după datina naintașilor săi, cari or lucrat contra soboarălor. Drept aceasta și suntem noi incredințați, cumcă — precum până la timpul de acum, așa și de acum înainte — nu se vor înșela dreptcredincioșii, pentru-că adevărat este cuvântul Domnului nostru (Ioan 15): „După cel străin nu merg și fug dela dînsul, pentru-că nu cunosc glasul celui străin.”

§. 11. Pe lângă toate aceste noi am ținut a fi datorința noastră părintească și frățească și sfințită legătuință prin aceasta acum de binevoitoare carte, ce se pune înainte, și pre voi a vă întări în dreapta credință, carea ați primit-o dela strămoșii voștri și dimpreună a vă arăta în treacăt slăbiciunea înțelepției Episcopului dela Roma, carea singur el vederat o pricepe; căci el nu înfrumșetează scaunul său cu mărturisirea apostolească, ci cu scaunul apostolesc se nevoiește a întări vrednicia sa și cu vrednicia (a întări) mărturisirea sa. Iar în însași faptă este altmintrelea, căci nu numai scaunul Romei, care numai după o predanie se cinstește a fi primit întâietatea dela Sîn-Petru, ci și cel ce se arată în S. Scriptură ca scaunul cel de căpetenie a Sântului Petru, adecă Antiochia — a căruia Biserică, după mărturisirea Sfântului Vasilie (Cartea 48 către Atanasiu cel Mare) — este „cea mai de căpetenie în-

¹⁾ „Istoria bisericească,” de Episcopul Șaguna, t. II. p. 209 și 210.

²⁾ Istoria Românilor, de A. Papiu-Ilarian, t. II, p. 189 și Siebenbürg. Volksfreund din 1848, No. 24.

tre toate Bisericele lumii." Și ce este mai cumpenitor de cât toate. Despre al doilea sobor a toată lumea în cartea sa către soborul Apusenilor (Preacinstiților și de D-zeu iubitorilor frați și împreună slugitori *Damas, Ambrosie, Briton, Valerian* ș. a.) așa mărturisește: Aceea mai veche și întru adevăr apostolicească Biserică se află în Antiochia Siriei, unde mai întâi s'a primit de toată cinstirea vrednicul nume a Ariastianilor, și aceasta, zicem, Biserică apostolească a Antiochiei nici când n'ar fi avut întâietate, dacă nu ar fi judecată după Scriptura Dumnezească și după hotărârile sobornicești din vre-o trebuință către dânsa ca și către adevărătul Scaun al Sfântului Petru. Dară ce grăim noi? Singur Sânt-Petru fu de față judecat înaintea tuturor după adevărul buneii vestiri (Galat. 12). și, după mărturisirea Scripturii, s'a arătat vrednic de *muștrare* ca și cel ce âmbă după nedreptate.

Ce trebuie dar a cugeta despre cei ce se numesc și se îngâmfează cu stăpânirea scaunului numai părut a Sfântului Petru?

Și chiar însuși arătătorul celor cerești, Vasile cel Mare — acest a toată lumea învățător al dreptei credințe în Biserica sobornicească, pe carele însuși Episcopii Romei sunt siliți a-l pune înainte (fața 8. r. 31) — hotărit și lămurit ni-a spus nouă mai sus (§. 7) ce fel de părere trebuie să avem noi despre judecățile vaticanului celui neapropiat: „*Ei nu știu adevărul și nici doresc a-l ști; cu cei ce le vestesc lor adevărul ei se sfădesc și singuri întăresc eresul.*“ Drept aceasta aceiași ai noștri Sfinți Părinți, pe carii ca pe luminători și învățatori cu cuviincioasă prețuire îi numără noue Fericirea Sa (Papa Piu IX) și cărora ne sfătuește a urma, tocmai acolo ne învață, ca noi nu după scaun să judecăm despre dreapta credință, ci despre însuși scaunul și despre cel ce șede pe scaun după dumnezeștile Scripturi, după așezămintele și orânduile sobornicești și după credința cea tuturor propovăduită, adică după dreapta credință și după necurmatele învățături ale Bisericii. Așa au judecat și au osândit părinții noștri prin soboare pre Onorie, papa dela Roma și pre Dioscor, papa Alesandriei și pre Machedonie și pre Nestorie patriarhii Constantinopolului și pre Petru patriarhul Antiochiei și pre alții; că dacă mărturisirea Scripturii și pe locul cel sfânt au fost uriciunea *pustărilor* (Ioan IX. 27. Matei XXIV. 15), deci pentru ce nu ar puté fi înoiri și eresuri pe scaunul cel sfânt? De aici apriat se descopere slăbiciunea și nestatornicia și a altor dovediri (f. 8. rând 9, 11 și 14) spre folosul stăpânirii celei mai înalte a Episcopului dela Roma. Că de n'ar fi fost Biserica lui Christos întemeiată pe piatra cea neclătită a mărturisirii lui Petru: „*Tu ești Christos, Fiul lui D-zeu celui viu*“ (care a fost respunsul cel de comun din partea Apostolilor la întrebarea cea pusă lor: „*Iar voi cine Mă ziceți pe Mine a fi?*“ Matei XVI. 15. 16), precum ne tâlcuiesc nouă Părinții

resăriteni și apuseni — deci numai singur *Chifa* ar fi fost slabă temelie, cu atât mai slab papa, carele însușind șie-și cheile împărăției cerești, cum a chivernisit cu dânsese? — este știut din istorie. Iar despre însemnarea întreită: „*Paște oile mele*“, de comun toți părinții noștri cei dumnezești cu un gas ne învață, cumcă aceasta n'a fost vre-o întâietate al Sfântului Petru înaintea celor-lalti Apostoli, cu atât mai puțin a următorilor lui, ci numai restatornicirea (reșezarea) lui în ceata apostolească, din carea căzuse prin lăpădarea cea de trei ori. Și însuși Petru, precum se vede, chiar așa a priceput înțelesul întrebării celei de trei ori a Domnului: „*Iubești-Me*“ (și a cuvintelor): „*mai mult de cât acestia?*“ (Ioan XXI. 16), căci și-a adus aminte de cuvintele sale: „*De se vor și scandaliza toți întru tine, însă eu nici când nu mă voi scandaliza*“ — întristat fiind (Petru) pentru că i-au zis a treia oară: *iubești-Me*; însă următorii lui pentru țintele lor înțeleg aceea zicere în înțelesul cel spre folosul lor.

(Va urma.)

CALINDARIUL BISERICESC.

Luni, 10 Aprilie. Sfinții mucenici Terentie, Pompei, Maxim, Macarie, African, Iacov preotul și Aza diaconul.

Marti, 11 Aprilie. Sf. mucenic Antipa, episcopul Pergamului.

Mercuri, 12 Aprilie. Sf. Vasile mărturisitorul; Prea cuvioasa maică Antusa, fiica împăratului Constantin Copronim.

Joi, 13 Aprilie. Sf. mucenici Artemon, Maxim, Chindilian și Dada.

Vineri, 14 Aprilie. Sf. Martin mărturisitorul, Papă al Romei; sf. muc. Ardalion, sf. muceniță Tomaida.

Sâmbătă, 15 Aprilie. Sf. apostoli din cei 70, Aristarch, Pud și Trofim; sf. mucenic Crescent, cel din Mira Lichiei; sf. mucenițe Vasilisa și Anastasia.

Duminecă, 16 Aprilie. Sfintele mucenițe Irina, Igapi și Hionia; sf. Filie episcopul, Furtunat și Ianuarie preotul și Septemin; sf. mucenici Leonid, Harisie, Nichi, Galini, Calid.

D I V E R S E.

* **Consistorul plenar** în Arad e convocat pe Joi 13/26 Aprilie a. c. Obiecte: Raportul consistoriului plenar către sinodul eparchial despre activitatea sa în decursul anului 1899, precum și alte obiecte ce vor fi puse la ordinea zilei.

* **Chirotestre.** După premergerea actului tunderii întru monach a părintelui asesor și referent bisericesc la Consistoriul nostru diecesan Ignatie P a p p în S. Mănăstire H.-Bodrog, unde în Sâmbăta lui Lazar a primit numele Ioan, a fost în ziua de Florii promovat din partea I. P. S. Sale Domnului Episcop la treapta de protosințel episcopesc.

* **Societatea de lectură** a tinerimei dela institutul pedagogico-teologic ort. român din Arad va ține

Sedintă festivă, la Duminica Tomei în 16/29 Aprilie n 1900 în „Sale cea mare“ a seminarului. Inceputul la 6 oare seara. Ofertele benevole în favorul bibliotecii societății se primesc cu mulțămă și se vor cuita pe calea publicității. — Programă: 1. „Christos a înviat,“ cor bărb. aranjat de T. Lugojan; 2. „Cuvânt de deschidere,“ rostit de v. preș. societății Ioan O. Jercoșan, teolog c. III.; 3. „Mars ostășesc,“ cor bărb. de Ioan Costescu, acompaniat de orchestra societății; 4. „Sava Il. Brancovici,“ disertație de Constantin Mihulin teol. c. II.; 5. a) „Floricea,“ cor bărb. do Wachmann; b) „Tot ți-am zis mândro,“ cântec popular cor bărb. de T. Popovici; 6. „Dormi în pace,“ poesie de A. Vlăhuță, decl. de Petru Craiovan ped. c. IV.; 7. „Suvenir de Mehadia,“ de M. Clein, cântată pe flaut solo de Victor C. Fizeșan teolog c. I.; 8. a) „Hai în horă,“ cor bărb. de G. Dima; b) „La o rândunică,“ cor bărb. de Dimitrescu; 9. „Scopul ideal al educațiunii,“ disertație de Traian Givulescu, ped. c. IV.; 10. „În natură,“ cor bărb. de I. Costescu, acompaniat de orchestra societății; 11. „Ovid și Ibis,“ dialog de V. Alecsandri, predat de Iuliu P. Lăzărescu teolog c. III.; 12. „Aurel Popa teolog c. II.; 13. „Mars,“ executat de orchestra societății.

* **Voți o superbă garnitură de masă?** În vitrina prăvăliei Krassovsky din Sibiu, str. Cisnădiei, atrage admirația tuturor pasantilor o admirabilă espoziție de obiecte, cari cu drept cuvânt emulează întră olaltă în frumșetă, eleganță și valoare de mare preț. Este espoziția câștigurilor loteriei pentru Casa națională a Asociațiunii noastre. O mulțime de câștiguri în valoare totală de 25.000 coroane. Între toate acestea, mai mult sunt admirate obiectele cari formează câștigul principal (în valoare de 10.000 coroane): o garnitură de masă cu o jardiniară mare, 2 jardiniere laterale, 2 platururi pentru bonboane, 2 girandole și un complet serviciu de masă pentru 12 persoane, — toate din argint massiv. Voți aceasta superbă garnitură? Vă costă numai o coroană! Acesta e adevăratul preț al unui los la loteria casei naționale a Asociațiunii.

Losuri se capătă la biroul Asociațiunii, la toate băncile și librăriile românești, cum și la trafice. Sortirea se va face la 31 Maiu în Sibiu.

* **Corul vocal bisericesc** — al plugarilor gr. or. rom. din comuna Jabar — din incidentul „Rugii“ aranjează Concert imprevnat cu „teatru“ și joc în Lunia St. Paști — 10/23 Aprilie a. c. 1900. în ospătăria Dlui Izidor Syarto. Prețul de intrare: De familie din 3 membri 2 coroane și de persoană 80 filleri. Suprasolviri se primesc cu mulțămă și se cuită public. — Inceputul la 7 oare seara. — Programă: 1. „Christos a înviat,“ sextet de A. Sequens; 2. „Zis'au badea“, sextet de G. Musicescu; 3. „Resunet dela Crișana“, cor mixt cu Solo bariton de I. Vidu; 4. „Irmusul Paștilor“, terșet de C. Porumbescu; 5. „Marșul lui Mihai“, cor mixt de I. Vidu — Teatru: „Tăranul în slujbă“ în 4 acte de T. Macoviștean.

† **Necrolog.** Primim următorul anunț funebru: Cu inima frântă de durere anunțăm trecerea din viață a preaiubitelui și neuitatului nostru părinte, moș și strămoș Moise Magdu, paroch și asesor consistorial, repostat după lungi și grele suferințe Duminică în 2/15 Aprilie 1900. Rămășitele pămăntești a le defunctului se vor înmormănta după ritual gr. or. rom. în curtea bisericii din comuna Șoimog — Marți în 4/17 Aprilie a. c. la 10 oare nainte de amiază. Fie-i țerina ușoară și memoria binecuvântată! Dr. Dimitriu Magdu, Maria Magdu măr. Vuculescu, Hersilia Magdu măr. Sturza ca fii; Valeriu Magdu,

Titu Vuculescu, Iosif Vuculescu, Marióra Vuculescu măr. Turcu, Livia Vuculescu măr. Țucra, Veturia Vuculescu măr. Todan, Dr. Mariu Sturza, Ioan Sturza, Hersilia Sturza măr. Stana, Lavinia Sturza, Hortensia Sturza, Florița Sturza ca nepoti; Heana, Ana, Mărióra și Rea Silvia Vuculescu, Nicolae, Ioan și Iosif Turcu, Petru, Pavel, Letiția și Mărióra Țucra, Romulus, Traian și Silvia Stana. George Coriolan Todan ca strănepoți.

Moise Magdu a fost unul dintre cei mai vrednici preoți români. S'a născut la anul 1817 în Giula-magiară (comitatul Bichiș) din părioți mireni. După terminarea studilor teologice la 1839 și-a început cariera ca învățător în același ori în Cavin (comitatul Arad), unde bătării și astăzi îl pomenesc, servind 5 ani ca învățător și luminător poporului. S'a căsătorit la 1842 cu Alexandra Popoviciu, fată de călcunariu din Lipova. Din Cavin tot ca învățător s'a mutat apoi la Șiria, fiind hirotonit de diacon la 26 Octomvrie 1845 și după doi ani de serviciu învățătoresc a fost hirotonit de preot la 14 Martie 1846 pentru parochia Duud, unde a servit până la 1849 și de atunci până acuma a servit în Șoimog, lângă Radna. Toți câți l'au cunoscut, l'au stimat și iubit ca pe un distins preot și zelos naționalist. Fie-i țerina ușoară și pomenirea vecinică!

POSTA REDACȚIEI.

Dlui protopop Teodor Filip. Espectorațiunile P. O. DTale nu au nimerit adresa. Bani pentru concursul parochiei vacante din Sarand, după cum ne am informat, administrația tipografiei i-au primit, dar concursul noi nu l'am primit, și așa n'aveam de unde să-l publicăm. Redacțiunea ziarului este separată de administrațiune. De aceea încă de la începutul anului în mai mulți numeri domni protopopi au fost avisați și rugați, ca pentru publicarea concurselor să nu se mai adreseze la redacțiune, ci la administrațiunea tipografiei diecesane. În cât despre concursul din chestiune nu vă rămâne decât să-i trimiteți de nou.

Concurs.

În urmarea ordinațiunii Veneratului Consistor gr. or. oradan dto 6/19 Martie a. c. Nr. 161/28 B. se escrie concurs pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din **Veherd**, protopopiatul Orășii-mari, cu termin de alegere pe 14/27 Maiu a c. 1900.

Emolumintele sunt: 1. Casa parochială cu intravilanul și supra-edificatele; 2. Pământul parochial 9 jug. catastrale și 641 □; 3. Competința de clacă 32 coroane; 4. Competința de bir 12 cubule grâu de pâne și 7 cubule orz; 5. Venitele stolare usuatē, și 6. Competința de pășunat pentru 3 vite.

Acestea emoluminte la-olaltă cu întregirea ce se speră din partea statului, sigur dau venitul minimal pentru o parochie de clasa a III-a.

Totodată se notează, că contribuțiunea erarială după pământul parochial o solvește comuna bisericească.

Doritorii a ocupa aceasta parochie au să-și înainteze recursurile lor instruate conform dispozițiunilor din Regulamentul pentru parochii — subsemnatului până în 12/25 Maiu a. c., având până la alegere a-se presenta în vre-o Duminică sau sərbătoare în biserica din Veherd, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parochial

În conțelegere cu: TOMA PACALA, m. p. protopop.

—□—